

# تاریخ جهان

## از اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیست و یکم

نویسندگان:

آرجون دو

اینديرا آرجون دو

مترجمين:

محمد اکوان

محمود سيد

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

|                     |                                                                                                                                               |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : دو، آرجون                                                                                                                                   |
| عنوان و نام پدیدآور | : Dev, Arjun<br>تاریخ جهان از اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیست و یکم/نویسندگان آرجون دو ، ایندیرا آرجون دو؛ مترجمین محمود سید ، محمد اکوان. |
| مشخصات نشر          | : تهران : دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد تهران مرکزی ، ۱۳۹۵.                                                                                      |
| مشخصات ظاهری        | : ۲۹۵ص.                                                                                                                                       |
| شابک                | : ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۴۹۱-۸                                                                                                                           |
| وضعیت فهرست نویسی   | : فیبا                                                                                                                                        |
| موضوع               | : تاریخ جدید -- قرن ۱۹ م.                                                                                                                     |
| موضوع               | : History, Modern -- ۱۹th century                                                                                                             |
| موضوع               | : تاریخ جدید -- قرن ۲۰ م.                                                                                                                     |
| موضوع               | : History, Modern -- ۲۰th century                                                                                                             |
| شناسه افزوده        | : دو، ایندیرا آرجون                                                                                                                           |
| شناسه افزوده        | : Dev, Indira Arjun                                                                                                                           |
| شناسه افزوده        | : سید، محمود -- مترجم                                                                                                                         |
| شناسه افزوده        | : احمدی، مهسا -- مترجم                                                                                                                        |
| شناسه افزوده        | : دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی                                                                                                       |
| شناسه افزوده        | : Tehran Center Branch Islamic Azad University                                                                                                |
| رده بندی کنگره      | : ۵۳۵۸/د۹ت۲ ۱۳۹۵                                                                                                                              |
| رده بندی دیویی      | : ۹۰۹/۸۱                                                                                                                                      |
| شماره کتابشناسی ملی | : ۴۵۶۶۸۴۱                                                                                                                                     |

عنوان کتاب: تاریخ جهان از اواخر قرن نوزدهم تا اوایل قرن بیست و یکم

ترجمه: محمود سید - محمد اکوان

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

لیتوگرافی ، چاپ و صحافی : سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۴۴۹۱-۸

شابک:

## به نام خدا

يرفع الله الذين امنوا منكم والذين اوتوا العلم درجا والله بما تعملون خبير

(قرآن کریم - سوره مجادله، آیه ۱۱)

خداوند هم اهل ایمان و دانشمندان عالم را در دو جهان رفیع می گرداند و خدا به هر چه کنید آگاهست.

شکر و سپاس به درگاه خداوندی که جهان ما را با نور معرفت و دانش خود روشنایی بخشید و زنگار جهل و نادانی را از آن دل های ما پاک نمود. درود بر خاتم انبیاء محمد مصطفی (ص) که با ارائه شریعت آسمانی در مکتب اسلام ناب محمدی غبار تیرگی را از اندیشه و روان ما برگرفت و درود به روح بلند امام اعلی (ره) بنیانگذار جمهوری اسلامی و سلام به مقام معظم رهبری و درود به ارواح پاک شهدای ائمه در اسلام.

یکی از اهداف مهم دانشگاه آزاد اسلامی حرکت در جهت تحقق آرمان های مقدس جمهوری اسلامی و ایجاد تحول علمی کشور توسط اساتید پژوهشگران و دانشجویان در ایران اسلامی است و این امر مستلزم بازنگری منابع علمی چاپ و انتشار آثار برگزیده استادان فرهیخته و دانش پژوه این دانشگاه می باشد که امید است با استعانت از عنایات الهی و همت والا و همکاری و همیاری دانشمندان و استادان متعهد و خستگی ناپذیر بناییم. این راه گام های مهم و موثری برداشته و در پرتو انوار روشن اسلامی و هماهنگ با شورای عالی انقلاب فرهنگی به تالیف و ترجمه و تدوین منابع علمی معتبر بپردازیم.

در این راستا مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی پس از تصویب شورای چاپ و انتشارات اقدام به چاپ و انتشار آثار و دستاوردهای علمی استادان دانشمند و پژوهشگران عالی قدر و صاحب نظر دانشگاه می نماید که امید دارد این اثر نیز همچون دیگر آثار مولفان ارجمند مورد استفاده دانشجویان و دانش پژوهان و سایر علاقه مندان قرار گیرد.

بأرزوی توفیق الهی

دکتر علیرضا فیض بخش

معاون پژوهش و فن آوری دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

|         |                                                 |
|---------|-------------------------------------------------|
| ۱۷..... | دوره بندی در تاریخ .....                        |
| ۱۹..... | تاریخ معاصر .....                               |
| ۲۵..... | تاریخ معاصر: بعضی از ویژگی های عمده .....       |
| ۲۸..... | تاریخ معاصر و تاریخ مدرن .....                  |
| ۳۳..... | جهان از دهه ۱۸۹۰ تا جنگ جهانی اول .....         |
| ۳۴..... | اروپا .....                                     |
| ۳۴..... | استیلای اروپا و رقابت های بین امپریالیستی ..... |
| ۳۹..... | درگیری ها در اروپا .....                        |
| ۴۱..... | ایجاد اتحادها .....                             |
| ۴۲..... | تش های اجتماعی .....                            |
| ۴۳..... | جنبش سوسیالیستی .....                           |
| ۴۴..... | استعمارگری، نظامی سازی و جنگ .....              |
| ۴۷..... | آمریکا .....                                    |
| ۴۹..... | آمریکا به عنوان یک قدرت امپریالیستی .....       |
| ۵۳..... | جنبش های اعتراضی .....                          |
| ۵۵..... | تلاش سیاهپوستان برای مساوات .....               |

|    |                                   |
|----|-----------------------------------|
| ۵۷ | ژاپن                              |
| ۵۷ | تشکیل ژاپن جدید                   |
| ۶۰ | ژاپن به عنوان یک قدرت امپریالیستی |
| ۶۱ | آسیا، آفریقا و امریکای لاتین      |
| ۶۱ | ایجاد بخش های ملی گرا             |
| ۶۳ | مماوم ضد استعماری در آفریقا       |
| ۶۳ | تحولات امریکای لاتین              |
| ۶۵ | جنگ جهانی اول                     |
| ۶۵ | وضعیت فوری                        |
| ۶۷ | دامنه جنگ                         |
| ۶۸ | خط خندق                           |
| ۶۹ | دوره جنگ                          |
| ۶۹ | جنگ در اروپا                      |
| ۷۱ | گسترش جنگ به خارج از اروپا        |
| ۷۱ | بن بست در اروپا                   |
| ۷۲ | سیاست ممانعت                      |
| ۷۳ | پایان جنگ                         |
| ۷۴ | انقلاب روسیه                      |
| ۷۴ | جنبش انقلابی در روسیه             |
| ۷۶ | انقلاب فوریه                      |
| ۷۷ | انقلاب اکتبر                      |
| ۷۹ | جنگ داخلی و مداخله خارجی          |

|     |                                                                          |
|-----|--------------------------------------------------------------------------|
| ۸۱  | ..... جهان بین دو جنگ جهانی                                              |
| ۸۱  | ..... ویژگی‌های عمده این دوره                                            |
| ۸۴  | ..... معاهده‌های صلح                                                     |
| ۸۴  | ..... صلح تحمیلی                                                         |
| ۸۵  | ..... ایجاد جامعه ملل                                                    |
| ۸۶  | ..... معاهده ورسای                                                       |
| ۸۷  | ..... معاهده با اتریش، جارمن و ترکیه                                     |
| ۸۹  | ..... ایالات متحده امریکا، اتحاد جماهیر شوروی و ژاپن در بین دو جنگ جهانی |
| ۸۹  | ..... ایالات متحده امریکا                                                |
| ۸۹  | ..... فلاکت‌های اقتصادی علیرغم رشد اقتصادی                               |
| ۹۱  | ..... ورشکستگی سال ۱۹۲۹                                                  |
| ۹۲  | ..... تبعیض نژادی                                                        |
| ۹۳  | ..... اقدام سیاسی جدید                                                   |
| ۹۴  | ..... آمریکا و جهان                                                      |
| ۹۵  | ..... اتحاد جماهیر سوسیالیست شوروی                                       |
| ۹۶  | ..... کمونیسم جنگ و سیاست اقتصادی جدید (NEP)                             |
| ۹۶  | ..... توسعه صنعتی و نظام اشتراکی                                         |
| ۹۷  | ..... تشکیل اتحاد جماهیر سوسیالیست شوروی                                 |
| ۹۸  | ..... از حکومت تک حزبی تا دیکتاتوری                                      |
| ۱۰۱ | ..... سیاست خارجی دولت شوروی                                             |
| ۱۰۳ | ..... ژاپن                                                               |
| ۱۰۳ | ..... سیاست توسعه طلبی                                                   |

- ۱۰۴ ..... سرکوب سیاسی
- ۱۰۵ ..... فاشیسم نظامی در ژاپن
- ۱۰۶ ..... آسیا
- ۱۰۶ ..... هندوستان
- ۱۰۷ ..... چین
- ۱۰۷ ..... پیام ..... امپریالیستی
- ۱۰۸ ..... جنگ داخلی چین
- ۱۱۰ ..... کره
- ۱۱۰ ..... کشورهای جنوب شرق آسیا
- ۱۱۰ ..... فیلیپین
- ۱۱۱ ..... هندوچین
- ۱۱۱ ..... اندونزی
- ۱۱۲ ..... برمه
- ۱۱۳ ..... مالایا
- ۱۱۳ ..... سریلانکا
- ۱۱۳ ..... کشورهای آسیای غربی
- ۱۱۳ ..... افغانستان
- ۱۱۴ ..... ایران
- ۱۱۵ ..... عراق
- ۱۱۵ ..... فلسطین
- ۱۱۷ ..... سوریه و لبنان
- ۱۱۸ ..... آفریقا

|          |                               |
|----------|-------------------------------|
| ۱۱۸..... | مصر                           |
| ۱۱۹..... | مراکش                         |
| ۱۲۰..... | جنوب آفریقا                   |
| ۱۲۱..... | کنگره پان آفریقا              |
| ۱۲۲..... | جنبش سیاهان                   |
| ۱۲۲..... | سرکوب نژادی در آفریقای جنوبی  |
| ۱۲۴..... | آمریکای لاتین                 |
| ۱۲۴..... | مکزیک                         |
| ۱۲۵..... | تغییرات در سیاست امریکا       |
| ۱۲۶..... | اروپا از سال ۱۹۱۹ تا ۱۹۲۳     |
| ۱۲۶..... | کشورهای جدید در اروپا         |
| ۱۲۷..... | ایجاد رژیم‌های قدرت طلب       |
| ۱۲۹..... | دولت‌های اروپایی در دهه ۱۹۳۰  |
| ۱۲۹..... | بریتانیا، فرانسه و چک اسلواکی |
| ۱۳۰..... | جمهوری ویمار                  |
| ۱۳۱..... | مشکلات اقتصادی جمهوری ویمار   |
| ۱۳۲..... | فاشیسم در ایتالیا             |
| ۱۳۳..... | اروپا از سال ۱۹۲۴ تا ۱۹۳۶     |
| ۱۳۳..... | تأثیر رکود بزرگ در اروپا      |
| ۱۳۴..... | تحولات در بریتانیا            |
| ۱۳۶..... | بی‌ثباتی سیاسی در فرانسه      |
| ۱۳۷..... | پرتغال و اسپانیا              |

- ۱۳۸..... پیروزی نازی‌ها در آلمان
- ۱۴۱..... جامعه ملل
- ۱۴۳..... تجاوز و دلجویی
- ۱۴۳..... جنگ داخلی اسپانیا
- ۱۴۵..... تجا ژاپن چین
- ۱۴۶..... الحاق اتریش
- ۱۴۷..... پیمان مونین
- ۱۴۸..... مسئله لهستان و خاک را با ارباب جماهیر سوسیالیست شوروی
- ۱۴۹..... جنگ جهانی دوم
- ۱۴۹..... شروع جنگ
- ۱۵۰..... فتح دانمارک و نروژ
- ۱۵۱..... کابینتولاسیون بلژیک، هلند و فرانسه
- ۱۵۲..... نبرد بریتانیا
- ۱۵۳..... نمایش‌های دیگر جنگ
- ۱۵۵..... حمله آلمان به اتحاد شوروی
- ۱۵۷..... ورود آمریکا به جنگ
- ۱۵۸..... منشور آتلانتیک
- ۱۵۸..... حمله به پرل هاربر
- ۱۵۹..... جنگ بین‌المللی
- ۱۵۹..... نبرد استالینگراد
- ۱۶۱..... جنگ در آفریقای شمالی و اقیانوس آرام
- ۱۶۲..... پیروزی متفقین در اروپا

|     |                                            |
|-----|--------------------------------------------|
| ۱۶۳ | تسلیم شدن آلمان                            |
| ۱۶۴ | تسلیم شدن ژاپن                             |
| ۱۶۴ | فاشیست‌ها                                  |
| ۱۶۷ | حمله‌های هوایی متفقین و استفاده از بمب اتم |
| ۱۶۸ | جنبش‌های مقاومت                            |
| ۱۶۹ | چک اسلواکی                                 |
| ۱۶۹ | لهستان                                     |
| ۱۷۰ | یوگسلاوی                                   |
| ۱۷۰ | فرانسه                                     |
| ۱۷۱ | اتحاد شوروی                                |
| ۱۷۱ | یونان                                      |
| ۱۷۲ | ایتالیا                                    |
| ۱۷۲ | آلمان                                      |
| ۱۷۳ | کشورهای آسیایی                             |
| ۱۷۴ | اهداف جنگ متفقین                           |
| ۱۷۵ | جلسه تهران                                 |
| ۱۷۶ | کنفرانس دومبارتن اوکس                      |
| ۱۷۶ | کنفرانس یالتا                              |
| ۱۷۷ | منشور سازمان ملل                           |
| ۱۷۹ | کنفرانس پوتسدام                            |
| ۱۸۱ | دنیا پس از سال ۱۹۴۵                        |
| ۱۸۴ | جنگ سرد                                    |

- ۱۸۵ ..... شروع جنگ سرد
- ۱۸۶ ..... دولت‌های کمونیست در اروپای شرقی
- ۱۸۸ ..... تغییرات در آلمان
- ۱۸۸ ..... جنگ داخلی یونان
- ۱۸۹ ..... مک. ترومن
- ۱۹۰ ..... بحر ابر سر برلین و تقسیم آلمان
- ۱۹۰ ..... بحران برلین
- ۱۹۱ ..... دو حکومت در آلمان
- ۱۹۳ ..... اتحاد شوروی تبدیل به یک قدرت جهانی می‌شود
- ۱۹۳ ..... هراس از جاسوسی
- ۱۹۴ ..... پیروزی کمونیسم در چین
- ۱۹۵ ..... جنگ در کره
- ۱۹۶ ..... تشدید بیشتر جنگ سرد
- ۱۹۶ ..... تئوری‌های تهدید و منع
- ۱۹۷ ..... اتحادهای نظامی در آسیا
- ۱۹۸ ..... نقش سازمان سیا
- ۲۰۰ ..... جنگ ویتنام
- ۲۰۰ ..... شکست فرانسه
- ۲۰۱ ..... جنگ آمریکا در ویتنام
- ۲۰۲ ..... دنیای عرب
- ۲۰۲ ..... اسرائیل به عنوان یک عامل اصلی
- ۲۰۴ ..... جنگ سونز

|     |                                                                    |
|-----|--------------------------------------------------------------------|
| ۲۰۴ | ..... نظریه آیزنهاور                                               |
| ۲۰۵ | ..... جنگ‌های اعراب با اسرائیل                                     |
| ۲۰۵ | ..... بحران موشکی در کوبا                                          |
| ۲۰۷ | ..... پایان جنگ سرد                                                |
| ۲۱۱ | ..... آمریکا                                                       |
| ۲۱۱ | ..... برقرری اقتصادی                                               |
| ۲۱۲ | ..... هیجان ضد - کمونیسم                                           |
| ۲۱۳ | ..... مداخله‌های خارجی                                             |
| ۲۱۴ | ..... امریکا همچنین جنگ را به لائوس، ویتنام، و چین نیز کشانده بود. |
| ۲۱۶ | ..... فقر                                                          |
| ۲۱۶ | ..... جنبش حقوق مدنی                                               |
| ۲۱۸ | ..... جنبش ضد - جنگ                                                |
| ۲۱۹ | ..... دگرگونی‌های اخیر                                             |
| ۲۱۹ | ..... حملات انتحاری به امریکا                                      |
| ۲۱۹ | ..... جنگ در افغانستان                                             |
| ۲۲۱ | ..... جنگ در عراق                                                  |
| ۲۲۴ | ..... اتحاد جماهیر شوروی                                           |
| ۲۲۴ | ..... شکست اقتصادی                                                 |
| ۲۲۵ | ..... قدرت نظامی                                                   |
| ۲۲۶ | ..... تغییرات سیاسی                                                |
| ۲۲۷ | ..... پایان وحشت                                                   |
| ۲۲۸ | ..... سیاست خارجی                                                  |

- ۲۳۱ ..... فروپاشی اتحاد شوروی
- ۲۳۳ ..... روسیه بعد از تجزیه
- ۲۳۴ ..... اروپا
- ۲۳۴ ..... پرتغال، اسپانیا و یونان
- ۲۳۵ ..... اروپای غربی
- ۲۳۵ ..... جنبش مای صلح
- ۲۳۶ ..... پایان استیلا اروپا
- ۲۳۶ ..... اتحاد اروپا
- ۲۳۸ ..... اروپای شرقی
- ۲۳۹ ..... رومانی و آلبانی
- ۲۳۹ ..... لهستان، مجارستان و چک اسلواکی
- ۲۴۰ ..... آلمان شرقی
- ۲۴۱ ..... تجزیه یوگسلاوی
- ۲۴۳ ..... ظهور کشورهای مستقل در آسیا، آفریقا و امریکا لاتین
- ۲۴۵ ..... ضعیف شدن امپریالیسم
- ۲۴۶ ..... همبستگی جنبش‌های ضدامپریالیستی
- ۲۴۷ ..... نقش سازمان ملل
- ۲۴۸ ..... نقش هندوستان
- ۲۴۸ ..... کشورهای آسیایی جنوب شرقی مستقل می‌شوند
- ۲۴۹ ..... تلاش‌های ملی گرایانه در کشورهای عرب
- ۲۵۲ ..... تلاش‌ها در الجزایر برای آزادی
- ۲۵۴ ..... جنبش‌های آزادی بخش جنوب آفریقا

|          |                                                   |
|----------|---------------------------------------------------|
| ۲۵۴..... | غنا و گینه                                        |
| ۲۵۴..... | سال آفریقا                                        |
| ۲۵۵..... | جنبش در کنیا                                      |
| ۲۵۵..... | پایان حکومت استعماری در آفریقا                    |
| ۲۵۶..... | زیمباوه                                           |
| ۲۵۷..... | تلاش‌های قدرت‌ها در حفظ قدرت خود                  |
| ۲۵۸..... | گویانا                                            |
| ۲۵۸..... | جمهوری دموکراتیک کنگو                             |
| ۲۵۹..... | آفریقای جنوبی، ظهور این کشور به عنوان کشور کراتیک |
| ۲۶۲..... | ژاپن                                              |
| ۲۶۳..... | بعضی از تغییرات مهم در آسیا                       |
| ۲۶۳..... | گرایش‌های اصلی در تغییرات سیاسی                   |
| ۲۶۵..... | تغییرات در چین                                    |
| ۲۶۷..... | اختلاف‌ها و جنگ‌ها                                |
| ۲۶۹..... | بنگلادش به عنوان یک کشور مستقل                    |
| ۲۷۱..... | گروه بندی‌های منطقه‌ای                            |
| ۲۷۱..... | ملت‌های مشترک المنافع                             |
| ۲۷۲..... | مستعمره‌های بریتانیایی و هلندی در آفریقا          |
| ۲۷۲..... | تغییرات در امریکا لاتین                           |
| ۲۷۳..... | مداخله‌های امریکا علیه رژیم‌های افراطی            |
| ۲۷۴..... | گواتمالا                                          |
| ۲۷۴..... | کوبا                                              |

- ۲۷۵..... شیلی
- ۲۷۶..... تغییرات اخیر در آمریکای لاتین
- ۲۷۷..... جنبش عدم تعهد
- ۲۷۸..... کنفرانس روابط آسیایی
- ۲۷۸..... کنسرت با ونگ
- ۲۷۹..... کنفدراسیون بلغراد
- ۲۷۹..... بیانیه ایجاد سام اقتصاد بین‌المللی جدید
- ۲۸۱..... اهداف اصلی
- ۲۸۵..... نمایه‌ها

## مقدمه

---

### دوره بندی در تاریخ

تاریخ هر کشور یا منطقه‌ای از جهان به‌طور کلی معرکاً به دوره‌ها و زیردوره‌هایی تقسیم می‌شود. این موضوع براساس بعضی از معیارهای خاص انجام می‌شود. یکی از معیارهای رایج در نوشته‌های سنتی تاریخی تقسیم تاریخ یک کشور براساس سلسله‌هایی است که بر آن کشور حکومت کرده‌اند. به این ترتیب، به عنوان مثال می‌توان به دوره ساسانیان، گوپتا و مغول در تاریخ هند، به دوره‌های هون و مانچو در تاریخ چین؛ و دوره‌های تبار استوارت در تاریخ انگلستان اشاره کرد. این نوع تقسیم‌بندی هنوز هم رایج است چونکه دور حکومت یک سلسله وقایع نگاری مناسبی برای مطالعه تاریخ ارائه می‌دهد. همچنین تقسیم‌بندی تاریخ به دوره‌های مختلف براساس معیارهای دیگر انجام می‌شود. مثلاً، ما تقسیم‌بندی‌هایی مانند رنسانس و انقلاب صنعتی داریم که نشان دهنده دوره‌های تاریخ‌نگاری گسترده‌ای در تاریخ بعضی کشورها هستند. معیار تقسیم‌بندی در این موارد، پیشرفت‌های ایجاد شده در جنبه‌های مشخصی از زندگی فرهنگی و اقتصادی هستند. این تقسیم‌بندی‌ها (برخلاف تقسیم‌بندی براساس سلسله‌ها) نشان دهنده دوره‌های گسترده‌ای هستند و براساس تاریخ یا روز مشخصی نیستند، چون پیشرفت‌های فرهنگی و اقتصادی را نمی‌توان مختص به تاریخ خاصی دانست. به عنوان یک مثال از تاریخ هند، دوره ایجاد ملی‌گرایی هند را نمی‌توان به واقعه خاصی در یک تاریخ خاص نسبت

داد. بعضی اوقات تقسیم‌بندی به دوره‌ها براساس قرن‌ها انجام می‌گیرد. به‌عنوان مثال، در مورد تاریخ انگلستان می‌توان گفت قرن پانزدهم، قرن شانزدهم، قرن هفدهم و غیره.

نوع مهم‌تر تقسیم‌بندی تاریخ به دوره‌ها، یا به عبارت ساده‌تر، دوره‌بندی، براساس علامت گذاری مرحله‌ها در تغییر جوامع می‌باشد. در این نوع دوره‌بندی، هر دوره نه تنها نشان دهنده یک وقایع نگاری گسترده است، بلکه نوع مشخصی از جامعه، اقتصاد، نظام سیاسی و فرهنگ را نشان می‌دهد که دارای ویژگی‌های تعریف شده خاص خودش است که آن را از دوره‌های دیگر متمایز می‌کند. گسترده‌ترین و رایج‌ترین نوع دوره‌بندی تاریخ اکثر کشورها و دنیا به‌طور کلی، تقسیم‌بندی آنها به دوره‌های باستانی، وسطی و مدرن است. در مورد وقایع نگاری، این دوره‌ها در کشورهای مختلف است هستند چون در کشورها و مناطق مختلف در زمان‌های مختلف جامعه از مرحله‌ای به مرحله دیگر در حال تغییر بوده است. مثلاً، در تاریخ غرب اروپا، دوره باستان بسیار شبیه به کشورهای یونان، روم، مسیحیت بود و قرون وسطی زمانی شروع شد که نوع جدیدی از نظام اجتماعی مشخص شده به‌وسیله فئودالیسم ظاهر شد. به همین صورت، می‌توان گفت که قرون وسطی در تاریخ غرب اروپا در قرن‌های پانزدهم-شانزدهم پایان یافت و دوره مدرن با سقوط فئودالیسم و ظهور نوع جدید از نظام اجتماعی به نام سرمایه‌داری شروع شد. تغییرات قابل مقایسه دیگر که نشان دهنده گذار یک نظام اجتماعی و ظهور یک نظام جدید بودند در کشورها و مناطق دیگر، مثلاً در آسیا، آفریقا، در زمانهای مختلفی اتفاق افتادند. بنابراین، وقایع نگاری خاص در دوره باستان، قرون وسطی و دوره مدرن در کشورها و مناطق مختلف متفاوت است.

همچنین باید به خاطر داشت که دوره باستان یا قرون وسطی در تمام همه کشورها دارای ویژگی‌های نوعی یکسانی نیستند. در بسیاری از ویژگی‌های اصلی زندگی اجتماعی و اقتصادی و سیستم سیاسی و اجتماعی تنوع وجود دارد. بنابراین، چین یا هندوستان در قرون وسطی لزوماً نشان دهنده نوع جامعه، اقتصاد، سیستم سیاسی و غیره مشابه با سیستم اروپا در قرون وسطی نیستند. با این حال، به هنگام دوره‌بندی تاریخ جهان به‌طور کلی، گوناگونی‌ها در مناطق مختلف جهان به خاطر گونه‌های جدید جامعه و اقتصاد در نظر گرفته نمی‌شوند. این گونه‌های جدید حتی اگر فقط در یک منطقه دنیا ظاهر شده باشند، مشخص کننده یک دوره جدید در نظر گرفته می‌شوند. مثلاً، دوره بین قرن‌های پانزدهم و هفدهم که مشخص کننده

شروع دوره مدرن در غرب اروپا است. به عنوان شروع دوره مدرن در تاریخ جهان به طور کلی نیز در نظر گرفته می شود. این موضوع به خاطر این است که بعضی از گرایش های جدید که در این قرن ها ابتدا در غرب اروپا ایجاد شدند همان گرایش های تاریخی شدند که در بسیاری از کشورها و مناطق جهان ظاهر شدند، یا تأثیر بسیار عمده ای بر تاریخ کشورهای دیگر در دوره های بعدی گذاشتند.

### تاریخ معاصر

همانطور که در بالا ذکر شد دوره تاریخ جهان که از قرن های پانزدهم - هفدهم شروع شده است عموماً به عنوان دور مدرن در نظر گرفته می شود. از کلمه "مدرن" استنباط می شود که در برگیرنده همه تغییرات از زمان شروع زمان حال که ما در آن زندگی می کنیم می باشد. در حالی که سه الی چهار دهه پیش، عموماً تاریخ نگاران تمایل نداشتند در مورد دوره ای بنویسند که خودشان یا حتی افراد معاصر آنها (به معنای از آنها سیار مسن تر از آنها هستند) زندگی کرده اند. بسیاری از تاریخ های جهان که در دهه های ۱۹۵۰، ۱۹۶۰ و حتی ۱۹۷۰ نوشته و یا تدریس شده اند، در تاریخ ۱۹۴۵ (سال پایان جنگ جهانی دوم) و یا در تاریخ ۱۹۳۹ (سال شروع جنگ جهانی) متوقف می شدند. بعضی از آنها حتی به آن سال ۱۹۱۸ یا ۱۹۱۴ (با ترتیب سال های پایانی و شروع جنگ جهانی اول) متوقف شدند. بعضی از لایل ذکر شده برای موافقت با این موضوع دارای پایه و اساس هستند. بسیاری از منابع مهمی هستند که مورد نیاز تاریخ نگاران بود تا بتوانند در مورد دوره ای که خودش در آن زندگی می کند بنویسند. برای او قابل دسترس نبودند. مثلاً بسیاری از اسناد اداری مهم در مورد فعالیت های ده ها سال پس از گذشت ۵۰ سال (در بعضی از کشورها پس از ۳۰ سال) برای مطالعه در اختیار تاریخ نگاران قرار می گیرند. بسیاری از مردمی که در تعیین سیاست ها و در فعالیت های دولت حضور دارند، مانند نخست وزیران، وزیران مختلف و کارمندان عالی رتبه، دفترچه های یادداشت روزانه از فعالیت ها و یادداشت هایی از جلسه ها نگه می دارند و یا خاطرات خود را می نویسند. این دفترچه یادداشت ها سرگذشت ها (که "اسناد خصوصی" خوانده می شوند) معمولاً در طول زندگی نویسندگانشان چاپ نمی شوند و حتی وقتی که چاپ می شوند یا در معرض عموم قرار می گیرند، دقت کرده می شود که بخش هایی که ممکن است آنها و یا حکومت را بد نشان دهد جدا کرده شوند و یا

در اختیار تاریخ‌نگار قرار نگیرند. مدارک دولتی و اسناد خصوصی معمولاً در مورد موضوعات حساس یا در مورد افرادی هستند که در آن زمان زنده بوده‌اند. بنابراین عمومی کردن چنین مدارکی ممکن است باعث ایجاد ناراحتی در دولت/دولت‌ها و یا فرد/افرادی شوند که در این اسناد به آنها اشاره شده است. بعضی از مدارک بحث‌ها بین رهبران کشورهای مختلف، در صورتی که عمومی کرده شوند، ممکن است باعث تلخ شدن روابط بین آنها یا بین کشورهای دیگر شوند، بعضی اوقات دولت‌ها اسنادی را عمومی می‌کنند که به نفع سیاست‌ها و عملکردهایشان هستند. این اسناد به منظور نشان دادن سیاست‌های دولت به‌گونه‌ای هستند که مدافع بهتر منافع کشور و یا حتی جهان هستند و سیاست‌های دیگری را که بر ضد این منافع باشد بی‌مورد می‌دانند. به خاطر عدم وجود همه منابع اطلاعات، بسیاری از تاریخ‌نگاران ترجیح می‌دهند که تاریخ چند سال اخیر خود را ننویسند.

دلایل قوی‌تر دیگری نیز وجود دارند که باعث می‌شوند تاریخ‌نگاران نسبت به نوشتن تاریخ دوره‌ای که خودشان در آن زندگی می‌کنند، تمایل نباشند. هنر نوشتن تاریخ یک فعالیت عقلانی معتبر و مفید است، فقط در صورتی که بدون تعصب انجام شود. تاریخ‌نگاری که در مورد زمان حال می‌نویسد، از یک لحاظ، یک شرکت کرده است و از نظر عاطفی در بطن وقایعی که در مورد آنها می‌نویسد قرار دارد. بنابراین، شسته می‌شود که امکان ندارد نوشته‌های یک تاریخ‌نگار بدون تعصب و بی‌طرفانه باشند.

دلیل اولی که در بالا ذکر شد، در مورد بی‌میلی تاریخ‌نگار به نوشتن در مورد زمان حال و یا تاریخ معاصر (منظور خود را از "تاریخ معاصر" بعداً توضیح خواهیم داد) بعضی اوقات از آنچه نشان داده می‌شود اهمیت کمتری دارد. گونه‌های متنوعی از مطالب در مورد تاریخ معاصر به‌طور انبوه در دسترس هستند به طوری که نبود بعضی از اسناد دولتی و مدارک خصوصی واقعاً باعث ایجاد تفاوت عمده‌ای نمی‌شوند. البته این موضوع مانعی می‌شود برای به جواب رسیدن بعضی از سوالات تاریخی که اگر همه اسناد دولتی، مدارک خصوصی و مانند آنها در دسترس بودند امکان پاسخگویی به آنها وجود داشت. نمونه‌های زیادی از این سوالات را می‌توان در تاریخ اخیر پیدا کرد، مانند وقایع اتفاق افتاده در آگوست ۱۹۹۱ در مسکو. با این حال، مطالب قابل اعتماد دارای جنبه‌های تاریخی که اهمیت فوق‌العاده‌ای برای تاریخ‌نگار دارند، مانند زندگی اجتماعی و اقتصادی، مکتب‌های سیاسی، علم و تکنولوژی و بخش‌های مختلف فرهنگ

در زمان حال در مقایسه با دوره‌های دیگر، بیشتر در اختیار تاریخ‌نگاران معاصر قرار دارند. و این مطالب تقریباً در همه مناطق جهان در دسترس هستند. در مورد دوره‌های گذشته، حتی واقعیت‌ها در مورد جمعیت قسمت‌های مختلف جهان به‌طور مشخص در دسترس نیستند.

مسئله تعصب نقش مهم‌تری دارد، حتی اگر یک خواننده روزنامه‌های هند در سال‌های اخیر بگوید که نوشته‌ها در مورد تاریخ هند باستان، حداقل نوشته‌های مشهور، نشان دهنده تعصب بیشتری نسبت به تاریخ هند باستان در مقایسه با تاریخ سال‌های اخیر هستند. با این حال، خطر تعصب واقعاً دارد و نباید آن را فقط و یا اساساً تنگ نظری یا تبعیض دانست. دیدگاه تاریخ‌نگار ممکن است تحت تأثیر فلسفی یا عقیده کلی او در مورد مسائل جهان باشد. ضمن اینکه تنگ نظری به تنگ نظری می‌باشد، در حرفه تاریخ‌نگاری هیچ جایگاهی ندارد، هیچ تاریخ‌نگاری نمی‌تواند از این دیدگی فلسفی یا مشابه آن آزاد باشد، چون که هر تاریخ‌نگاری مشکلات و مسائل معاصر را از نظرگاه خاصی می‌بیند. در واقع دیدگاه کلی یا نظریه فلسفی تاریخ‌نگار کمک مهمی به مطالعه او می‌کند. دیدگاه اهمیت خاصی در ایجاد یک فرضیه دارد که مبنای تحقیقات بیشتر و تولید یک تصویر نظری از واقعه یا پدیده مورد بررسی قرار می‌گیرد. هیچ راهی برای خلاصی از آن وجود ندارد. با این حال، تاریخ‌نگار باید در برابر خطر تنزل دیدگاه کلی خودش به درجه تنگ نظری و تبدیل شدن آن به مانع به جای کمک برای درک موضوع مقاومت کند. همچنین مهم است که خواننده یک اثر تاریخی آن را به‌صورت منتقدانه بخواند، و از دیدگاه کلی تاریخ‌نگار و همچنین از تأثیر آن بر کار او آگاه باشد.

مشکل جدی تری که به هنگام مطالعه تاریخ معاصر مطرح می‌شود مربوط به دیدگاه تاریخی یا، به قول یکی از تاریخ‌نگاران "دانستن اینکه در آخر چه اتفاقی افتاده" است. تاریخ‌نگاری که به وقایع دوره قبل می‌پردازد، مثلاً، جنگ داخلی در انگلستان یا نبرد پلاسی، می‌داند که این وقایع چگونه به پایان رسیدند و همچنین می‌تواند زنجیره بلند این اتفاقات را به هم مرتبط کند. ولی یک تاریخ‌نگار نمی‌تواند با چنین اطمینانی در مورد، مثلاً، پایان جنگ سرد یا در مورد تغییراتی که در جمهوری‌های تشکیل دهنده شوروی وجود داشتند بنویسد.

چون این امکان وجود داشته است که دیدگاه‌های شخص مطالعات تاریخی او را تحت تأثیر قرار داده باشند و چون زمان کافی نگذشته است تا بتوان چشم‌انداز تاریخی کافی تهیه کرد، بعضی از تاریخ‌نگاران فکر کرده‌اند که حتی نوشتن در مورد تاریخ قرن نوزدهم نیز به صلاح

نمی‌باشد. البته، بسیاری دیگر توجیه قوی‌تری برای عدم نوشتن در مورد تاریخ معاصر دارند. ذکر مثالی از تاریخ اخیر مشخص خواهد کرد که نوشتن در مورد تاریخ معاصر تا چه حد ممکن است خطرناک باشد. در سال ۱۹۲۸، یک محقق مقاله‌ای در مورد سرمایه‌داری برای نسخه جدید دایرة المعارف بریتانیکا نوشت. در این مقاله، او نوشت "سرمایه‌داری هنوز هم متهم است به اینکه مسئول بیکاری قابل اجتناب است که حاصل تغییرات دوره‌ای در شکوفایی و کساد های، فعالیت‌های تجاری یا "رونق و رکود" آنها می‌باشد. با این حال، این اطمینان وجود دارد که اگر چه همیشه نیاز به یک جنبش جزر و مدی رونق و کساد وجود دارد، خشونت‌های پیشین این ریتم‌ها اکنون تا حد زیادی فروکش کرده‌اند..." این مقاله در این دایرة المعارف در سال ۱۹۳۱ چاپ شد، همان سالی که بزرگترین رکود اقتصادی در تاریخ شروع شد و تقریباً همه منافع جهان را تحت تأثیر قرار داد. دهه ۱۹۲۰ سال‌های رشد اقتصادی و شکوفایی برای بسیاری از کشورهای سرمایه‌داری در غرب بود. محققى که این مقاله را نوشت، قانع شده بود که نظریه‌های بالاخره ثابت یافته بود، ولی درست وقتی که مقاله او چاپ شده بود ثابت شد که نظریه او اشتباه است. مثالهای مشابهی را می‌توان ذکر کرد که نشان می‌دهند چگونه بعضی از وقایع اخیر ثابت کرده‌اند که نظریه‌های بعضی از پژوهشگران سوسیالیست در مورد قدرت فزاینده نظام سوسیالیستی در جهان اشتباه بوده‌اند. امروزه درک تاریخ‌نگاران از وقایع پس از سال ۱۹۱۷ در روسیه یا در جنبش سوسیالیستی در هفت دهه اخیر با نظریه‌های ده سال پیش تفاوت دارند. شاید مناسب باشد که این مورد نظریه اریک هابسبام، نویسنده یک کتاب چاپ شده درباره قرن بیستم را جویا نویسد در مقدمه این کتاب او می‌نویسد:

هیچ کس نمی‌تواند تاریخ قرن بیستم را مانند تاریخ اعصار دیگر بنویسد، اگر فقط به خاطر اینکه هیچ کس نمی‌تواند در مورد دوره زندگی خود به‌اندازه‌ای بنویسد (و باید بنویسد) که در مورد دوره‌ای می‌نویسد که فقط از بیرون شناخته شده است... دوره زندگی خود من همزمان با اکثر دوره‌ای است که این کتاب درباره آن است، و در اکثر وقایع آن، از زمان نوجوانی تا کنون از مسائل روزمره آگاه بوده‌ام. یعنی اینکه دیدگاه‌ها و تعصب‌ها در مورد این موضوع را به عنوان یک فرد معاصر انتقال داده‌ام نه به عنوان یک محقق. این یک دلیل موضوع است که چرا من زیر کلاه حرفه‌ای خود به عنوان یک تاریخ‌نگار در اکثر دوران حرفه‌ای خود از کار کردن بر روی

دوره بعد از ۱۹۱۴ اجتناب کرده‌ام، اگرچه در ظرفیت‌های دیگر از نوشتن در مورد آن دریغ نکردم.

اکنون، به گفته او، می‌توان تاریخ قرن بیستم را "از سال ۱۹۱۴ تا پایان دوره شوروی در یک چشم‌انداز تاریخی مشاهده کرد". از مطالب بالا به روشنی معلوم است که قسمت اعظم تاریخ معاصر "مشروط و باز-پاسخ" است. به‌عنوان مثال، وقایع ۱۵ سال گذشته نشان دهنده مطالب منسوخ تاریخ معاصر چاپ شده قبل از ۱۹۹۰ هستند. اتحاد جماهیر شوروی، که به همراه آمریکا به‌رمان یک قدرت ممتاز نظامی توصیف شده است دیگر وجود نداشت. نوع سوسیالیسمی که در اتحاد جماهیر شوروی و دیگر کشورهای سوسیالیست ساخته شد جذبه خود را به عنوان یک جایگزین برای نظام سرمایه‌داری از دست داد. یوگسلاوی که در پایان جنگ جهانی اول به عنوان یک کشور مستقل ظاهر شد و در جنبش عدم تعهد نقش کلیدی داشت نیز تجزیه شد. تقسیم شدن آلمان به دو کشور مستقل که هر کدام مسیر توسعه متفاوتی را در پیش گرفته بودند پایان یافت. تمام آپارتاید در آفریقا فرو ریخت و یک دولت بدون تبعیض و منتخب دموکراتیک در آفریقای جنوبی قدرت رسید. بعضی از این تغییرات و سرعت اتفاق افتادن آنها کاملاً پیش‌بینی نشده بودند. بنابراین اکثر تاریخ معاصر فاقد صراحت یا قاطعیت تاریخ دوره‌های قبلی است.

اگر چه، این موضوع نیز باید مورد توجه قرار گیرد که همان تاریخ معاصر "مشروط" یا "باز پاسخ" نیست. مثلاً، این اظهار نظر که نظام امپریالیستی ساخته شده به‌همین قدرت‌های اروپایی در قرن نوزدهم و ما قبل آن، در طول بیست سال پس از جنگ جهانی در سرنگون شد را نمی‌توان انکار کرد، همانطور که هیچ تحقیق علمی جدیدی نمی‌تواند این گفتار را انکار کند که زمین مسطح نیست. اظهار نظر در مورد سرنگونی امپریالیسم اروپایی یک توسعه تاریخی بسیار مهم را در جهان معاصر توصیف می‌کند. تغییرات عمده زیاد دیگری در تاریخ معاصر وجود دارند که در مورد آنها دانش ما بسیار "مشروط تر" است اگر چه تعداد کمی از آنها باقی خواهند ماند که دانش ما نسبت به آن‌ها مشروط می‌ماند. با این حال، دانش ما از تاریخ معاصر بسیار وابسته به درک ما از دنیایی است که در آن زندگی می‌کنیم و همچنین وابسته به مشکلات آن، حتی اگر چنین دانشی مشروط باشد.